

Bet es saku – vajag, vajag

«Priecājos, ka man ir iespēja izrādēs arī runāt, nevis tikai būt,» saka Jaunā Rīgas teātra aktrise Liena Šmukste

Visādas brīnumas – ik pa brīdim atkārtoto Lienas Šmukstes mazā meitiņa Dārta, izvilkdama no kastes jaunu mantiņu. Viņas dēļ intervija notiek Jaunā Rīgas teātra bērnistabā sānu pie sāna ar milzīgu tīģeri. Laiku pa laikam Dārta mammai rokās iespiež bumbiņu un mazliet padusmojas, nesagaidījusi cerēto entuziasmu. «Mammītei jāparunājas ar tantīti.»

Spēlēt Ģirta Ēča iestudētajā japāņu rakstnieka Kunio Simidzu lugā Grimētava: beigās viss aizgājušais pārvēršas dārgās atmiņās... (1977) Lienai Šmukstei nozīmē «izsist sevi no komforta zonas». Viņa nemaz nedomā noliegt, ka mājas rutīna ar mazu bērnu nav īsti savienojama ar «zemapziņas jundīšanu». Izrādē to palīdz atklāt buto speciāliste Simona Orinska. «Tas ir kā Munka Kliegzienā. Nedaudz caur deformāciju izlaist ārā iekšējo sāpi,» salīdzina aktrise.

Ģirts Ēcis turpina mākslinieku slēptāko psihes stūrīšu pētījumus, ko jau iesācis Gata Gāgas monoizrādē Kontrabass. Izrāde Grimētava ir šīs tēmas sievišķā versija. Satiekas četras aktrises (Regīna Razuma, Liena Šmukste, Inga Tropa, Kristīne Krūze vai Inga AlsiņaLasmane). «Tā ir ticami neticama, nedaudz absurda un smieklīga pasaule, kurā aktrises cīnās ar saviem dēmoniem – zudušām cerībām, bailēm, greizsirdību, tukšumu, ilgām,» lugu raksturo Regīna Razuma. Jaunajā Rīgas teātrī Liena Šmukste gan neatceras piedzīvojusi kādas aktrišu sāncensības vai intrigu scēnas. Simidzu lugā kaislība uz teātri dažām aktrisēm likusi aizkavēties grimētavā arī pēc nāves. Izrādes telpu veido pats režisors, kostīmu māksliniece – Liene Rolšteina.

Šī luga Japānā esot iestudēta vairāk nekā pusotru tūkstoši reižu. Kur, tavuprāt, slēpjas tās pievilcība?

Mēs runājam ar tulkotāju Santu (Remere – red.) par to, ka Japānā ļoti grib savā ikdienā ieviest kaut ko no Eiropas kultūras. Bet ne tikai. Arī – kaut ko dīvainu. Jo dīvaināk tu esi sagērbies, jo tev līkākas kājas un šķībāki zobi, jo tas skaitās daudz «krutāks». Tad tu esi drusciņ pārāks par citiem. Tāpēc japāņi ļoti daudz izmanto dažādas lietas no Eiropas un Krievijas. Grimētavā ir ļoti daudz citātu no Čehova un Turgeņeva. Vēl arī tas, ka japāņiem ļoti tuva ir spoku kultūra. Ja mēs te sēžam un runājamies, viņi pieņem, ka mums apkārt dzīvojas kādi pieci spoki. Viņi to pieņem kā ikdienu.

Cik saprotu – lugas intonācija būs citāda, nevis teātra aizkulišu romantiskā versija?

Jā. Man šķiet – diezgan skarbi. Izlasot pat liekas – komēdija, varētu pasmieties –, bet, kad tu sāc darbu taisīt un aizdomājies par tekstiem, tas ir diezgan, diezgan skarbi. Tas mūs, aktrises, skar tiešā veidā.

2003. gadā iestudēta MHT Maskavā. Vienā no recenzijām bija labs formulējums – «smagi būt un smagi nebūt aktrisei». Kā tas sasaucas ar tavu dzīvi? Tev arī šī izvēle ir tik fatāla – skrietu prom no mājām kā Ņina Zarečnaja, lai tik būtu tuvāk teātrim?

Laikam ne. Es to pieņemu kā profesiju. Man ir svarīga arī ģimene. Nevarētu ziedot tikai teātrim galīgi visu, kas man ir apkārt. Gribētos savienot, lai ir gan viens, gan otrs. Bet ar teātri esmu saslimusi. Pilnīgi to atmest laikam nevarētu.

Tu sākumā nemaz neesot gribējusi būt aktrise, bet juriste? Kas tevi pagrūda teātra virzienā?

Jā, es gribēju būt juriste, jo mamma ir juriste. Tagad es domāju, ka pie visa jau arī mamma ir vainīga. Viņa strādāja Līvānu mājbuves kombinātā, bija kadru daļas priekšniece un taisīja bērniem pasākumus. Pati rakstīja scenārijus, un mēs ar māsu un maniem draugiem bijām aktieri. Mamma mums speciāli šuva visādus kostīmus. Es stājos juristos, bet netiku. Tad – iestājos Kultūras skolā, pabeidzu amatierteātra režisorus. Mūsu kursa vadītāja bija Anna Eižvertiņa. Cik viņa visu laiku teica – meitenes, nevajag, nevajag teātri, tā nav sieviešu profesija –, tik es sevī teicu – vajag, vajag. Tad pēc kāda laika iestājos režisoros. Pa vidu vēl izmācījos par zīmēšanas skolotāju.

Tavs ceļš teātrī ir atšķirīgs no kolēģiem, kuri bieži, būdami aktieri, pievēršas režijai. Tu, ieguvusi profesionālas režisores diplomu, vairāk esi pazīstama kā teātra un kino aktrise.

Man liekas, izrādes ir jātaisa tad, ja tu kaut ko ļoti, ļoti gribi pateikt cilvēkiem. Pat ne globāli, bet gribi uzrunāt cilvēkus ar kādu sev iekšēji aktuālu lietu.

Tu šajā dzīves posmā nejūti tādu vēlēšanos?

Tik lielu – nē. Varbūt tāpēc, ka man tagad ir bērns. Paaugsies, un tad atkal. Lai gan visvisādas domas jau ir, ko gribētos taisīt, bet līdz galam tas vēl nenobriest.

Atgriežoties pie lugas, vai atceries, kā ienāci Jaunajā Rīgas teātrī un tiki pie sava grima galdiņa? Vai aktrisei tas ir īpašs notikums?

Jā. Bija pulksten desmit vakarā. Mēs visi jaunie pēc kaut kādas Jaunajā Rīgas teātrī nospēlētas izrādes atnācām uz teātri. Bijām uzaicināti. Sapulcējāmies lejā, un mūs veda cauri sarkanajam koridoram, kurā ir saliktas mūsu bērnības bildes, un tur sēdēja viss JRT zieds – gan Keišs [Andris], gan Guna [Zariņa], gan Baiba [Broka], un mēs visi jaunie gājām pakaļ Alvim [Hermanim]. Tad, kad iedala grimētavu, saproti, ka tā laikam ir nevis tava piederības vieta, bet vieta, kur tev apkārt būs noteikti cilvēki. Es esmu grimētavā ar Baibu Broku un Maiju Apinī. Sākumā vispār nesapratu, kā tagad uzvesties – ko drīkst runāt, ko nedrīkst. Bija drusciņ bijība. Bet tad tu saproti, ka tie jau ir tādi paši cilvēki kā tu.

Vai kopīga grimētava satuvina?

Draudzenes neesam. Kolēģes. Mums ar Baibu īsti nesakrīt izrādes. Ar Maiju ir bijis kopīgs Mēneša uz laukiem periods, tad – Zilākalna Martas un Friča Bārdas (Fricis

Bārda. Dzeja. Ambients – red.) periods. Ja tev ir kādas neskaidras lietas, vienmēr vari jautāt un saņemt arī atbildi. Vai nu tā ir tā atbilde, ko tu gribēji, vai ne, bet vienmēr ir atbilde. Tas palīdz darīt tālāk. Pie Maijas vienmēr var vērsties pēc mūzikas.

Jums teātrī ir ļoti talantīgas grima un parūku mākslinieces Sarmīte Balode un Ilze Trumpe. Vai vari minēt kādu lomu, kurā tev ārējais vizuālais tēls ir īpaši palīdzējis notvert lomas kodolu?

Piemēram, Klusuma skaņās. Tur vairāk palīdzēja frizūra. Arī Oblomovā – grims un frizūra, ko Ilze Trumpe taisīja. It kā tu pats to neredzi tajā brīdī, kad spēlē, bet sajūta ir, ka ir uzlikta maska – ka tas īsti neesi tu. Īpatnēji man ir Viestura Meikšāna Dirty Deal Teatro izrādē Ainava un bars. Tur mums vispār nav grima. Pilnīgi nekāda. Tu ej tā kā tu. Kaut gan, protams, arī šādi, bez grima, izveido tēlu. Droši vien viss jau ir tikai galvā.

Par lomām Klusuma skaņās 2007./2008. gada sezonā tevi nominēja kā gada labāko aktrisi. Vai pati arī to uzskati par savu augstāko sasniegumu?

Man patika tā loma, bet kā sasniegums? Laikam ne. Negribas pie tā palikt. Gribas kaut ko vēl.

Vai šai vēlmei pēc «kaut kā vēl» ir noteiktas aprises? Noteikta loma, sadarbība ar kādu konkrētu režisoru, varbūt – žanrs?

Neesmu par to īsti domājusi. Katram jau ir lietas, ko viņš gribētu spēlēt. Droši vien gribētu spēlēt gan Trīs māsās, gan Kaijā, gan vēl kur citur. Man ir jārēķinās, ka es laikam gan nekad neko tādu nespēlēšu, jo pēc sava auguma neesmu klasiska aktrise. Man īsti nevar iedot tāda veida lomas. Apzinos, ka Džuljetu nekad nespēlēšu, ja nu vienīgi kāds izdomā viņu pārtaisīt pilnīgi savādāk. It kā jau man gribētos spēlēt kādas lomas, ko citi spēlē, bet es saprotu, ka režisors mani tur nav ieraudzījis. Man arī vairs nav divdesmit gadu. Šajā darbā priecājos, ka varu nospēlēt Ninu no Kaijas, vismaz maziņu, maziņu fragmentiņu. Gribētos lielāku lomu. Priecājos, ka pēc ilgāka laika man pie Viestura Meikšāna ir loma, kurā man ir arī teksts, jo man ir ļoti daudz mazu lomu ar ļoti, ļoti maz teksta. Tas ir treniņš – uzrakstītos burtiņus padarīt par saviem. Aktierim tas ir svarīgi. Priecājos, ka man ir iespēja arī runāt izrādēs, nevis tikai būt.

Vēl jau ir forši, ka, strādājot pie lomas, tu iemācies vai apgūsti kaut ko jaunu. Šoreiz, piemēram, detaļas par Japānu, par buto dejas mākslu.

Tu neesi lutināta ar lielām lomām klasiskā izpratnē, toties esi ieraudzīta kino.

Jā, taisnība. Pie Andra Gaujas. (Skolotāja filmā Izlaiduma gads – red.) Tagad pie Lailas Pakalniņas (jaunajā spēlfilmā Ausma, kuru pati režisore definē kā ironisku traģēdiju un kura novembra beigās parādīsies kinoteātros, Liena Šmukste atveidos kolhoza priekšsēdētāju – red.). Vēl pa vidu krievu seriāli.

Ko tev dod šī pieredze? Kāda ir kinoaktiera profesionālā specifika?

Ātrāk jāsakoncentrējas. Teātrī zini, ka mēnesi vai divus būs mēģinājuma process. Kino tā nav. Vienu vai divas reizes iziet cauri, lai redzētu, kā kadrs izskatīsies. Tev tajā laikā ir jāpaspēj saprast, kas un kā. Runājot par Izlaiduma gadu – it kā nojautu, kāda tā

skolotāja Ināra ir, bet, kad skatījos pirmizrādi, man galvā bija cits priekšstats. Taču nebija tā, ka es ļoti būtu pārdzīvojusi, ka mana vīzija nesakrīt ar filmas redzējumu. Nāk montāža un sataisa, kā grib.

Kādā ziņā citāda?

Es viņu neredzēju tik komisku. Sapratu, ka Ināra varētu būt komiska, bet pati necentos viņu tā spēlēt.

Man gan viņa nemaz nelikās tik komiska. Drīzāk – skumja.

Jā, skumja viņa ir. Varbūt arī tas, ka redzēt sevi uz ekrāna...

Jau ir komiski?

Jā, jau ir komiski. Kā parādos pirmajā kadrā, tā jāsmejas.

Grimētava

Pirmizrāde 30. oktobrī

Jaunā Rīgas teātra Mazajā zālē

Tuvākās izrādes 31.X, 1.XI plkst. 19